

Ο ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΟΣ ΓΥΡΙΣΜΟΣ

Τὸν παπὸν τὸν Κόντογλου τὸν ἤξαιρε ὅλη ἡ Θράκη. Ἦταν ὁ ξακουστός ζωέμπορος, ποὺ γύριζε ὅλες τὶς χώρες γιὰ νὰ προμηθεύει τὰ χρειαζόμενα ζῶα στὸ στρατὸ τῆς πολιτείας. Εἶχε καὶ γιὸ μεγάλο, ποὺ τὸν βοηθοῦσε στὴν ἀρχὴ καὶ ὕστερα ποὺ πῆρε τὴ δουλειὰ στὰ χέρια του, ὅταν πιά ὁ Παπου-Κόντογλους γέρασε, ἔσκυψε κομμάτι καὶ δοκίμαζε τὰ πρώτα γεράματα.

Ὁ Παπου-Κόντογλους εἶταν ἄνθρωπος σεβαστός. Τὸ παράστημά του μονάχα νάβλεπες σέπιανε μιά εὐλάβεια, ὡσὰν νάβλεπες κανένα ὁμηρικὸ ἥρωα ἢ μυθολογικὸ ἄνθρωπο. Ἄν ἄκουες καὶ τὴ μαλακιά φωνή του, ποὺ ὁ τόνος τῆς ἐβγαίνει γλυκὸς καὶ χαϊδεύει τ' ἀφτί σου, τότε πλιά παραδιόσουνα στὴν ὁμιλία του αἰχμάλωτος, ὅταν ἱστοροῦσε τὰ ἀτελειώτὰ του ἀνέκδοτα καὶ τὰ κουμπελίδικα, μὲ τὸ ἐπιμύθιο δηλαδή. Ὁ μύθος δηλοῖ πρόσθετε ἢ ὁ ἐστὶ καὶ ἐβγαζε τὸ συμπέρασμά του. Εἶτανε ὁ Νέστορας τῆς ἐνορίας. Γι' αὐτὸ καὶ στὴν ἐκκλησιά εἶχε τὸ ἀμέσως παρακατινὸ στασιδί μετὰ τὸ δεσποτικὸ. Ἀπὸ κεῖ ξεφωνοῦσε μὲ τὴ μαλακιά, σὰν μπαμπάκι φωνή του, τὸ Πιστεῦω καταναυχτικὰ καὶ ὑποβλητικὰ. Αὐτὸς πρῶτος ἐπαίρνε τὸ ἀντίθετο ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ Παπα-Μόσκου, ποὺ ἐβγαίνει μὲ τὸ δίσκο γιομάτον ἀπὸ τὸ ὕψωμα αὐτό, νὰ μοιράσει τὴν ὥρα τὴν κατάλληλη στοὺς χριστιανοὺς «τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ», κομμένο ἀπὸ τὶς λειτουργίες, ποὺ ὁ παπᾶς ἔκαμε τὴν προσκομιδὴ καὶ μὲ τὴν ἁγία λόγχη πῆρε τὰ χρειαζόμενα γιὰ τὴ μετάληψη.

Ὁ Παπου - Κόντογλους ἦταν χρήσιμος ἄνθρωπος. Ὁ λόγος του, ἡ ὁμιλία, μιά του συμβουλή, μιά του ὁδηγία, πάντα ἔπιανε τόπο. Πόσες φορές μόνοιασε ἀνθρώπους μὲ μιά του ὁρμήνεια. Ἀκόμα μόνοιασε καὶ τοὺς παπάδες τῆς ἐνορίας, ποὺ μάλωσαν κάποτε κι' ὁ ἕνας χτύπησε τὸν ἄλλον μὲ ὀλόκληρο τὸ θυμιατὸ στὸ κεφάλι, μοιράζοντας τὰ τυχερά τους, καὶ τοὺς ἐμπόδισε νὰ πᾶνε στὸ δεσπότη, ὅπου τί τοὺς ἔμελλε ἕνας Θεὸς ξαίρει.

— Θὰ σὰς πάψει ὁ δεσπότης, τοὺς εἶπε. Ἐνας συμβιβασμὸς ἔνε καλύτερος πὲ τὰ κέρδη μιᾶς κρίσης. Φιλιωθῆτε! τοὺς πρόσταξε.

Καὶ μόνοιασαν οἱ παπάδες.

Κάθε Χριστούγεννα ἐβγαίνει σ' ὅλη τὴ Θράκη, ἔμπαινε στὴ Ρω-

Π. Π. Παπουκόντογλου:
 Ἀρχιεπίσκοπος
 Λαυρεντίας
 Γλωσσικὸ βιβλίο
 Αθ. τ. τ. 1936-7
 σ. 49-54

μυλία, τραβοῦσε στὰ Μπαλκάνια, περνοῦσε καὶ τὸ Δούναβη, γιὰ νὰ στείλει στὴν πολιτεία τὰ χρειαζόμενα γουρούνια. Χιλιάδες γουρούνια σφαζότανε τὶς μέρες ἐκεῖνες γιὰ νὰ φάει ὁ κόσμος, πού νήστευε ἀληθινὰ τρώγοντας φασούλια καὶ τουρσί καὶ πετμέζια καὶ σταφυλαρμιές, κρεμαστὰ σταφύλια μπουρλιές, πού στεκότανε τραγανά καὶ γιομάτα χυμό, καὶ παλαμίδες καὶ σκουμπριά νόστιμα τῆς Μαυροθάλασσας καὶ πράσα μὲ τὶς χιλιάδες καὶ δὲν ἔβαζε σὺ β ρ α σ η στὸ φασούλι μὴν ἀρτηθεῖ ὅλη του τῆ σαρακοστή.

Στὸ μεγάλο σφαγεῖο τῶν γουρουνιῶν, πού γινότανε ἔξω ἀπὸ τὴν πολιτεία καὶ πήγαινε κόσμος τὴν παραμονὴ τὰ Χριστούγεννα, τὸ πλιότερο ἔσφαζαν ἀπὸ τὰ γουρούνια τὰ σταλμένα ἀπὸ τὸν Παπου-Κόντογλου, ἀπὸ τὰ μέρη πού γύριζε στ' ἄλογο καβάλλα, μὲ τοὺς ἀνθρώπους του συνοδεῖα.

Πολλὲς φορές τὰ Χριστούγεννα βρέθηκε σὲ ξένα μέρη. Ἔφαγε σὲ ξένο τραπέζι καὶ τράβηξε τὸ τσουχτερό κρασί, δίνοντας τὶς πατριαρχικὲς εὐχές του. Καὶ διηγόντας τίποτε ἱστορίες παλιές, κρατοῦσε ἀπὸ τὸ στόμα του τοὺς φιλόξενοὺς ἀνθρώπους, πού γι' αὐτὸν χανότανε, θυσιαζότανε. Πολλὲς φορές ἡ ἀρχοντογυναῖκα του τὸν πρόσμενε Χριστούγεννα ἀνημέρα καὶ μόλις τὸν ἀντίκρυζε τὴν παραμονὴ τῆς Πρωτοχρονιάς.

— Ἡ δουλειὰ ἔνε ὁδηγός. Μεῖς εἴμαστε δοῦλ' τῆς δουλειᾶς, ὅπως τὸ φέρ' ἡ δουλειὰ, τῆς ἔλεγε, δταν τὸν ρωτοῦσε, ξαποστέλλοντάς τον γιὰ ταξεῖδι, πότε θὰ γυρίσει.

Κι' ἔφευγε χωρὶς νὰ ξαίρει πότε θὰ γυρίσει : — Σεῖς φάτε, πιέτε, γλεντήστε, μεῖς ἄντροι εἴμαστε, ἀνθρώποι τῆς στράτας, μὴ μᾶς λογαριάζτε. Κι' ἔπειτα τί νᾶκαμε πού ἡ δουλειὰ του ἦταν πάντα τὶς καλὲς μέρες :

* *

Ἔταν κάποια χρονιά, σὰν βγήκε ταξεῖδι, παράγγειλε νὰ μὴν τὸν περιμένουν. Ἄν ἐρχότανε, καλὰ, ἂν ὄχι, νὰ τὸν περιμένουν τὴν παραμονὴ τῆς Πρωτοχρονιάς. Καὶ σὰν ἦρταν τὰ Χριστούγεννα καὶ δὲ φάνηκε, ἡ κόνα Ἄμερσῶ ἔστρωσε τὸ τραπέζι τῆς μὲ τὶς κόρες καὶ τὴ νύφη μοναχῆ. Ἔφαγαν, ἤπιαν, εὐχήθηκαν μόνες τους γιὰτ' ἦξαιραν πὼς ὁ Παπου-Κόντογλου μὲ τὸ γυιό του ἦταν μέσα στὴ Βουργαρία, γυρίζοντας ἀπὸ χωριὸ σὲ χωριό, ἀπὸ μερὰ σὲ μερὰ, γιὰ νὰ μαζέψει ὅσα μποροῦσε πλεיותרὰ π ρ ᾶ μ ᾶ τ α . Ὁ πασᾶς τοῦ εἶχε πεῖ : — Κύτταξε, Κόντογλου ἐφέντη, καὶ τὰ χρειαζόμενά σας ζῶα νὰ μαζέψεις, μὰ καὶ τ' ἄσκεριου μὴ ξεχνᾶς νὰ στείλεις διαλεχτὸ πρᾶμα.

Και σάν κάθησε ή Μπάμπω-Ροδη ώς τὸ μεσημέρι τοίμασε τὸ ὀρτὸ σαραγλί, τοίμασε τὰ ἄλλα γλυκά. Καί πλάθοντας πάντα ἔφε-
ναν τὸ νοῦ τους στὸν Παπου-Κόντογλου, ποὺ τὴν ἡμέρα τούτη
μέσ' ἀπὸ κάμπους καί βουνὰ πετοῦσε πὰ στ' ἄλογο, κι' ἔσχιζε τὰ
χιόνια νὰ φτάσει στὸ σπιτικό του. Τ' ἀπομεσήμερο βγήκαν καί τὰ
παιδιά νὰ ποῦν τὰ κάλαντα. Μπαίνοντας τραγούδησαν, χτυπών-
τας τὴν ταλμπούκα καί τὸ τριάγκλι :

Ἄν ἦπτε καί ξαγρύπνησε τὸ μαῦρο του γυρεύει,
χίλιοι βαστοῦν τὸ μαῦρό του καί χίλ' παρακαλοῦνε·
γυρεύει σέλα μάλαμα τσολντάρι ἀσημένιο
καί τὰ σκαλοπατήματα ὄλο μαργαριτάρι.

Ἄφέντη μου, στήν ντάβλα σου χρυση καντήλα φέγγει·
ἂν βάνεις λάδι μοναχό, φέγγει τὸν κόσμο ὄλο,
φέγγει στρατιῶτ' ὅπου περνοῦν σ' διαβάτ' ὅπου διαβαίνουν,
φέγγει καί σέν' ἄφέντη μου, στήν κλίνη ποὺ κοιμάσαι.
Νὰ κοσκινάσου τὰ φλουριά, νὰ δρυμονᾶς τὰ γρόσια,
καί τ' ἀποκοσκινίσματα κέρνα τὰ παλλικάρια.
Κέρνα τ' ἄφέντη μ' κέρνα τα νὰ λέν καλὸ γιὰ σένα.

—Καί τὴ χρόν'.

Μὲ μιὰ κατάνυξη ἄκουσε ἡ κόνα Ἄμερσὼ τὸ τραγοῦδι τῶν
παιδιῶν μπάζοντάς τα στήν εἴσοδο τοῦ σπιτιοῦ. Καί σάν τὰ κέρα-
σε καί τὰ φιλοδώρησε, τὰ ξεπροβόδησε ὡς τὴν ξώπορτα μὲ χαρὰ
ζωγραφιστὴ στὸ καθάριο ἀρχοντικό πρόσωπο.

Καί σάν ξαναγύρισε μέσα, πήγε στὸ εἰκονοστάσι, ἄναψε τίς
καντήλες της, θύμισέ μὲ τ' ἀστραφτερό της θυμιατήρι, σταυροκο-
πήθηκε, γονάτισε πολλές φορές μὲ τὸ κεφάλι ὡς τὸ πάτωμα, ψι-
θύρισε τίς προσευχές της καί χαρούμενη ξαναγύρισε στὸ σοφᾶ της,
ὅπου κάθισε στὸ παραθύρι πίνοντας τὸν καφέ της κ' ἔχοντας τὰ
μάτια στραμμένα πάντα πρὸς τὸ δρόμο, τὸ τ ζ α ν τ έ, ἀπ' ὅπου,
ὅπου νᾶναι καβαλλάρηδες θὰ φαινότανε νὰ φτάνουν ὁ γιός της καί
ὁ ἄντρας της ὁ Παπου-Κόντογλους ξενητεμένοι.

Τὸ σπίτι σιγυρισμένο ἔλαμπε. Ὅλα ἀστραφταν, ὄλα ἔλαμπαν
τοιμασμένα ἀπὸ νύφη καί κόρες, ἀπὸ δοῦλες καί παραδοῦλες. Ἡ
πήττα στάλθηκε στὸ φούρνο, τὸ σαραγλί γύρισε κι' ὄλας καί ζε-
ματισμένο τώρα κάτω ἀπὸ τὸ σκέπασμα πίνει τὴ ζάχαρή του γιὰ
νὰ φουσκώσει καί νὰ κρυσταλλώσει, κέντιος σωστός. Τὸ ριζόγαλο
ἔγινε, στὰ φαρδῶ πιάτα χυμένο, καί μὲ κανέλλα ἱστορημένο.
Ὅλα-ὄλα τοιμάστηκαν. Οἱ σφαχτὲς γαλοπούλες, τὸ χοιρινὸ κομ-
μάτι σάν μὸσχος σιτευτός, οἱ μπριζόλες.

Πάνω στ' όνειροπόλημα τῆς κόνας Ἄμερσῶς νά, καί οἱ καμπάνες χτύπησαν. Ἡ κόνα Ἄμερσῶ πετάχτηκε ἀπό τή θέση της καί μάνι-μάνι ντύθηκε γιά τήν ἐκκλησιά, ὅπου οἱ χριστιανοὶ πήγαιναν ν' ἀκούσουν τόν ἔσπερινό μέ τά χρυσά γράμματα. Οἱ παπάδες δέ πρόφταιναν νά δέχωνται λειτουργιές καί φιλοδωρήματα κι' ἕνα χαρτάκι μέ τά ὀνόματα τῶν ζωντανῶν, πού θά μνημόνευαν στήν προσκομιδή τὸ πρωί. Δέν εἶχε καλὰ-καλὰ τελειώσει ἡ ἀκολουθία τοῦ ἔσπερινοῦ, πού μέ κατάνυξη ἡ κόνα Ἄμερσῶ ἄκουγε, τά χρυσά γράμματα, καί νά, τῆς ἦρθε τὸ μήνυμα ἀπό τὸ σπίτι.—"Ἄμνια Ἄμερσῶ, ὁ Παπου-Κόντογλους ἦρτε!

—Ἦρτε παιδί μ'; ρώτηξε χωρίς νά ξαίρει γιατί ρωτᾶ.

—Ναί, ἦρτε, νά μέ δώκς τὸ μουζντέ.

Ἡ κόνα Ἄμερσῶ βγάζοντας ἀπό τήν τσέπη της, μέ ἰλαρό πρόσωπο καί τή χαρὰ ξέχειλη στὰ μάτια, δῶκε στό παιδί τὸ μπαξίσι του:—Νά ζῆς παιδί μ', νά ζῆς. Καί συμμαζεύοντας τίς σκουτέες της, σταυροκοπήθηκε καί πήρε τὸ δρόμο. Βγήκε στὸν αὐλόγυρο τῆς ἐκκλησιᾶς, πετώντας ἀπὸ χαρὰ καί μονομιᾶς μπῆκε στή μεγάλη της ἀύλη πλάγι στήν ἐκκλησιά, ὅπου δυὸ βαρβάτα ἄλογα ἰδρωμένα καί καλοσκεπασμένα τᾶφερναν βόλτα.

Στεκάμενος στήν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ πᾶ στὰ τρία μαρμαρένια σκαλιά, σάν κυπαρίσι ἀψηλός καί σάν χιονισμένος μέ τᾶσπρα του γένεια, μέ τά ποδήματα στὰ πόδια, πήρε στήν ἀγκαλιά του ὁ Παπου-Κόντογλους τὴ γυναῖκα του.

—Καλῶς ἦρθες, ἄντρα μ', εἶπε κείνη μέ κλάμματα καί κόπηκε ἡ φωνή της.

—Καλῶς σὰς ἦῶρα γυναῖκα μ'.

Κι' ἀγκαλιασμένοι μπῆκαν μέσα στή μεγάλη τραπεζαρία μέ τὸ τζάκι πού ἔκαιε καί πού ἔλαμπε μέ τά στρωσίδια, φασμένα στὸν ἀργαλειό τοῦ σπιτιοῦ καί μέ τὴ λαϊκιά τὴν τέχνη μέ τόσα στολισμάτα καί τόσα καλλιτεχνήματα στορισμένα.

* *

Τὸ ζεστό λουτρό τοῦς πρόσμενε τώρα. Πατέρας καί γιὸς μπῆκαν νά λουστοῦν ὕστερ' ἀπὸ δυὸ μηνῶν ταξειδι, πού τοῦς πορπάτησε ψεῖρα καί τοῦς σκέπασε ἡ λέρα. Ἀπόψε τοῦς περιμένει τὸ τραπέζι καί τὸ διπλὸ κρεβάτι. Ὁ Παπου-Κόντογλους βροντοφωνώντας αὔριο πάλι τὸ Πιστεῦω στήν ἐκκλησία ἀπὸ τοῦ στασίδι του μέ τὴ μαλακιά του καί γλυκὴ φωνή, θά γυρίσει σπίτι του, νά κόψει τὴν ἀρχοντοφτιαγμένη πῆττα μέ τὸ χρυσὸ φλουρί, τὴν πῆττα τῶν Χριστουγέννων.